

Sanela Škorić*

**SPORTSKI TURIZAM I NJEGOVI UČINCI NA TURISTIČKE DESTINACIJE –
PRIMJER ISTRE**

**SPORTS TOURISM AND ITS IMPACT ON TOURISM DESTINATIONS – THE
CASE OF ISTRIA**

SAŽETAK: U ovom se radu polazi od pretpostavke kako sportski turizam, kao jedan od specifičnih oblika turizma, pruža određene koristi destinacijama koje ga uvrštavaju u svoje razvojne planove i to osobito u vrijeme izvan glavne turističke sezone. Osim toga, razvoj sportskog turizma rezultira brojnim neposrednim i posrednim ekonomskim učincima u destinacijama poput utjecaja na motivaciju za izbor turističke destinacije, povećanje izvanpansionske potrošnje te unaprjeđenje raznolikosti i kvalitete turističke ponude i sl. Ove su tvrdnje testirane na primjeru razvoja sportskog turizma u Istri kao najrazvijenijoj turističkoj regiji Hrvatske. Istraživanje je potvrdilo početne pretpostavke o značaju sportskog turizma u vrijeme predsezone budući je među ispitanicima motiv sporta i sportske rekreacije u odabranoj destinaciji zastupljeniji u vrijeme predsezone nego glavne sezone, što upućuje i na prisutnost drugih pozitivnih ekonomskih učinaka.

KLJUČNE RIJEČI: sportski turizam, „sportski turisti“, mogućnosti razvoja, ekonomski učinci

SUMMARY: This paper is based on the assumption that sports tourism, as a type of special interest tourism, creates certain benefits to destinations when introduced in the development plans. The benefits are especially present during the shoulder season since sports tourism helps in overcoming the problems of seasonality. However, these are not the only possible benefits of this type of tourism. Other benefits, like impacts on the tourists' motivation, on increasing the tourists' expenditure, improving the diversity and quality of the tourism offer, etc. should also be considered. These assumptions were tested in the case of development of sports tourism in Istria, Croatia's most developed tourism region. The research confirmed the initial statements and assumptions on the importance of sports tourism during the shoulder season since it showed that the motive of sport and physical recreation was more present during the shoulder than the main season. This also indicates the existence of other positive economic effects.

KEY WORDS: sports tourism, sport tourists, development possibilities, economic effects

---

* mr.sc. Sanela Škorić, znanstveni novak na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. E-mail: sanela.skoric@kif.hr

Sanela Škorić, MSc., research assistant at the Faculty of Kinesiology, University of Zagreb. E-mail: sanela.skoric@kif.hr

1. UVOD

Razvoj turizma u većini turističkih destinacija obilježen je sezonalnošću turizma, odnosno „sezonskim kretanjem turista koje je posljedica raspoloživog slobodnog vremena, koje je u većini zemalja koncentrirano u ljetne i zimske mjesec“ (Vukonić & Čavlek, 2001:348). Kao posljedica sezonalnosti turizma javlja se neravnomjerna distribucija turističkog prometa koja stvara brojne negativne učinke i „nepovoljno se odražava na iskorištenost smještajnih objekata ali i drugih vrsta kapaciteta turističke ponude, te na zaposlenost“ (Vukonić & Čavlek, 2001:348-349). Kako bi se ublažile posljedice ovakvog razvoja gotovo svi turistički planovi zasnivaju se na nužnosti redistribucije turističkog prometa i produženja turističke sezone. To se može postići razvojem pojedinih tzv. specifičnih oblika turizma koji, pored ostalih učinaka (o učincima vidi šire u Kesar u Bartoluci, Čavlek i suradnici, 2007:55), pomažu i u prevladavanju problema sezonalnosti turističkih destinacija. Kako je jedan od specifičnih oblika turizma i sportski turizam, osnovni je cilj ovoga rada ukazati na mogućnosti, odnosno prednosti koje pruža razvoj ovog oblika turizma u određenom području i to osobito onom koje karakterizira sezonalnost turizma. No, utjecaj sportskog turizma na prevladavanje problema sezonalnosti nije njegova jedina prednost.

Razvoj turizma, pa tako i sportskog, u destinacijama generira brojne, kako društvene, tako i ekonomske učinke, no u ovom će se radu analiza ograničiti na razmatranje mogućih ekonomskih učinaka jer su oni ti koji su od primarnoga zanimanja u ovome radu. Stoga će se, pored utjecaja na produženje turističke sezone, odnosno prevladavanje sezonskog karaktera turizma razmotriti i mogući drugi ekonomski utjecaji razvoja sportskog turizma u ljetnim destinacijama koji se nazivaju posrednim ekonom-

1. INTRODUCTION

In the majority of tourism destinations the development of tourism is characterised as seasonal, that is to say, by “seasonal movement of tourists as the consequence of the availability of free time, which is in most countries concentrated during the summer and winter months” (Vukonić & Čavlek, 2001:348). This concentrated movement of tourists results in uneven distribution of tourism flows which then creates numerous negative effects and is “negatively reflected on the utilization of the tourism offer capacities, as well as employment” (Vukonić & Čavlek, 2001:348-349). In order to alleviate the consequences of such a development, almost all the tourism development plans are based on the necessity to redistribute the tourism flows and extend the season. This can be achieved by developing certain types of special interest tourism which, besides having other impacts (more on special interest tourism impacts in Kesar in Bartoluci, Čavlek and associates, 2007:55), also help in overcoming the problem of seasonality in tourism destinations. Sports tourism is one of the types of special interest tourism, and the basic aim of this paper is to emphasise the possibilities, in other words advantages that the development of this type of tourism offers to destinations, especially the ones characterised by the problem of seasonality. Nonetheless, the impact on the overcoming of the problem of seasonality is not the only advantage of the development of sports tourism.

The development of tourism, as well as of sports tourism, generates various social and economic effects, but in this paper it is the economic effects that are mostly considered since they are of the prime interest here. Therefore, besides considering the impacts that sports tourism has on extending the season, or on overcoming the problem of seasonality, other possible

skim učincima, a pojavljuju se u obliku: motivacije za izbor turističke destinacije, povećanja izvanpansionske potrošnje te unaprjeđenja raznolikosti i kvalitete turističke ponude i sl.

U tu je svrhu analiziran razvoj sportskog turizma u najrazvijenijoj turističkoj regiji Hrvatske – Istri. Istra je primorska regija Hrvatske koja se u razvoju turizma pored stacionarnog, odmorišnog turizma, orijentirala i na razvoj pojedinih specifičnih oblika turizma, pa tako i sportskog. Upravo stoga predstavlja izvrsno područje za analizu jer se na njezinom primjeru može ukazati na prednosti i nedostatke razvoja ovog oblika turizma na čemu se mogu temeljiti modeli za njegov razvoj i u drugim područjima, ali uzimajući u obzir specifičnosti geografsko-turističkog položaja te karakteristike turističke potražnje.

Istraživanje je provedeno u tri koraka. Najprije je izvršena analiza prirodno-geografskih uvjeta Istre za razvoj sportskog turizma i to na temelju podataka prikupljenih metodom *desk* istraživanja, ali i analizom stanja na terenu. Zatim je u kolovozu i rujnu 2004. godine provedeno pilot istraživanje o stanju sportsko-rekreacijske ponude i to metodom *desk* istraživanja, ali i osobnim intervjuima s voditeljima turističkih zajednica gradova Pule, Poreča, Vrsara, Umaga te Rovinja, s djelatnicima Turističke zajednice Istarske županije, tajnikom sportske zajednice grada Poreča, direktorom ATP turnira u Umagu te šefom profitnog centra „Sport“ Plave Lagune u Poreču. U konačnici je u predsezoni i sezoni 2005. godine provedeno istraživanje usmjereno na potražnju za sportsko-rekreacijskim uslugama u turizmu Istre. Predmetom istraživanja bili su stavovi i potražnja za sportsko-rekreacijskim uslugama. Korištena je metoda anketnih upitnika, a istraživanje je provedeno u istim gradovima u kojima se istraživalo i stanje sportsko-rekreacijske ponude. Istraživanje je provedeno u dva dijela i to u travnju i kolovozu 2005. godine. Uzorak se sa-

economic impacts are going to be discussed as well. These are mostly the impacts on tourists' motivation, on the expenditure of tourists, on improving the diversity and quality of the tourism offer, etc.

For this reason, the development of sports tourism in the most developed tourism region in Croatia called Istria, was analysed. Istria is a coastal region of Croatia. It has oriented its tourism development towards stationary holidays and special interest tourism which includes sports tourism as well. Therefore it is an excellent case study for the analysis since the advantages and shortcomings of the development of this type of tourism can be discussed. Also, models for the development of sports tourism in other coastal destinations can be based on these findings, naturally, taking into account the specifics of the natural-geographical position as well as the characteristics of the tourism demand.

The research was conducted in the following three steps. First, the analysis of natural-geographic conditions for the development of sports tourism in this area was made based on the data collected by desk and field research methods. Then, in August and September of 2004 a pilot study was conducted regarding the state of physical recreation offer – mainly using the method of desk research, but also by conducting the interviews with the managers of tourist boards in the towns of Pula, Poreč, Vrsar, Umag and Rovinj, the employees of the Istria county tourist association, general secretary of the sports association in Poreč, the director of the ATP Tour in Umag, and the manager of the profit centre *Sport* in the hotels of Plava Laguna in Poreč. Finally, during the 2005 shoulder and main season a research regarding the demand for physical recreation related services in the tourism of Istria was carried out in the same five towns of Pula, Poreč, Vrsar, Umag and Rovinj. The research was divided into two parts, the first part was in April and then in August of

stojao od 400 ispitanika pri čemu je kontrolnu varijablu predstavljala nacionalnost turista. Za obradu i interpretaciju prikupljenih podataka koristile su se statističke metode indeksa i grafičkog prikaza.

Na temelju prikupljenih i analiziranih podataka dan je prijedlog programa razvoja sportsko-rekreacijskog turizma na području Istre koji se, uz određene prilagodbe, može primijeniti i u drugim područjima jadranske turizma Hrvatske.

2. POJAM SPORTSKOG TURIZMA

U definiranju pojma „sportski turizam“ susreli smo se s pravilom „koliko autora toliko definicija“. Naime, svaki autor koji se bavi izučavanjem sportskog ili sportsko-rekreacijskog turizma problemu pristupa na sebi svojstven način te tako definira i sam pojam (primjerice vidi Standeven & De Knop, 1999.; Turco, Riley & Swart, 2002.; Studzieniecki, 2003.; Gibson, 2003.; Weed & Bull, 2004.). U ovom se radu polazi od pristupa koji sportski turizam promatra s aspekta motivacije. Naime, sportski se turizam svrstava u tzv. *specifične oblike turizma* koje se temelje na motivaciji za putovanjem. Drugim riječima, ono što je važno za njihovo razlikovanje jest „motivacija za putovanjem i sadržaj boravka u određenoj turističkoj destinaciji“ (Bartoluci 1985:141). „Naglasak je pri takvoj tržišnoj segmentaciji na definiranju primarnoga turističkog motiva koji potiče ljude na posjećivanje posebno privlačnih mjesta, socijalizaciju s turistima sličnog životnog stila i zadovoljenje njihovih specifičnih turističkih potreba“ (Kesar u Bartoluci, Čavlek i suradnici, 2007:50). Bartoluci u tom smislu navodi kako se „*turizam u kojem je sport glavni motiv putovanja i boravka turista u turističkom odredištu naziva SPORTSKI TURIZAM*“ (Bartoluci, 2004:21). Prema istom autoru sportski se turizam pojavljuje u različitim oblicima i to: natjecateljski sportski

2005. The sample consisted of 400 tourists. The control variable was the nationality of tourists. For the interpretation of the results statistical methods of indexes and graphical representation were used.

Based on the data collected and analysed, a proposal of the programme for the development of sports tourism in Istria was created, which can, with certain adjustments, be used in other areas along the coast of Croatia as well.

2. THE TERM SPORTS TOURISM

When defining the term sports tourism a situation which can be described as “the number of definitions equals the number of authors” is present. Each author researching the field of sports or physical recreation related tourism, approaches the problem in his of her own way and, therefore, defines it differently (for example, see Standeven & De Knop, 1999; Turco, Riley & Swart, 2002; Studzieniecki, 2003; Gibson, 2003; Weed & Bull, 2004). This paper follows what can be referred to as the motivational approach to defining sports tourism. Namely, sports tourism is a type of special interest tourism, and types of special interest tourism differ according to the motivation for travel. In other words, the basis for differentiation among various types of special interest tourism is “the motivation for travel as well as the activities during the stay of the tourists in a certain tourism destination” (Bartoluci, 1985:290). “The emphasis of such market segmentation is on defining primary tourist motives that push people to visit particularly attractive places, socialise with tourists of a similar life style and satisfy their specific tourist needs” (Kesar in Bartoluci, Čavlek and associates, 2007:50). Bartoluci in that sense states that “*tourism in which sport is the main motive for travelling and for staying in a certain destination is termed as SPORTS TOURISM*” (Bartoluci, 2004:20). According to the same

turizam, te zimski i ljetni sportsko-rekreativni turizam.

Pod pojmom *natjecateljski sportski turizam* podrazumijeva „sva putovanja radi sudjelovanja u određenim sportskim natjecanjima, od domaćih do međunarodnih“ (Bartoluci, 2004:21). Kao osnovni motiv putovanja ističe se neka sportska manifestacija, bilo da sudionici aktivno sudjeluju u njoj (sportaši) ili su, pak, pasivni sudionici (gledatelji). Kod sportsko-rekreativnog turizma kao osnovni motiv pojavljuje se (aktivno) sudjelovanje turista u sportsko-rekreativnim aktivnostima, a ovisno o aktivnostima koje se mogu provoditi u pojedinoj sezoni te mjestu njihova provođenja razlikujemo zimski i ljetni sportsko-rekreativni turizam. Tako se *zimski* provodi u planinskim zimskim centrima, ali i u toplinama, kao i na moru, dok se *ljetni* provodi na moru, u planinama, na rijekama, jezerima i sl. Postoje sportsko-rekreativne aktivnosti karakteristične za pojedinu sezonu, pa tako u okviru zimskog sportsko-rekreativnog turizma Bartoluci navodi skijanje, skijaško trčanje, klizanje, sportske igre na snijegu i ledu i druge, a u okviru ljetnog šetnje, trčanje, planinarenje, sportove na vodi, sportske igre, golf, tenis, jahanje itd. (Bartoluci, 2004:23).

S obzirom da se ovaj rad vodi pristupom koji sportski turizam klasificira kao natjecateljski te zimski i ljetni sportsko-rekreativni, nužno je naglasiti kako se ovaj rad bavi pitanjima razvoja i učinaka razvoja sportsko-rekreativnog, ali ne i natjecateljskog sportskog turizma.

3. ISTRAŽIVANJA O UČINCIMA RAZVOJA SPORTSKOG TURIZMA

Planiranje razvoja turizma na nekom području kompleksan je proces jer se sve moguće posljedice, odnosno učinci, ovog razvoja moraju pažljivo proučiti i uzeti u obzir. Naime, „socioekonomske koristi turi-

author sports tourism comprises several different types, namely: competitive sports tourism, and winter and summer physical recreation related tourism.

Competitive sports tourism encompasses “all journeys that are initiated by the motive of participating in certain sporting events, from national to international competitions” (Bartoluci, 2004:20). The main motive for travel is a certain sporting event, whether the tourists are active (athletes) or passive participants (viewers). However, in physical recreation related tourism the main motive for travel is the (active) participation of tourists in certain physical recreation related activities. Depending on the type of the activities that can be practised in various seasons, it is possible to differentiate between winter and summer physical recreation related tourism. The winter physical recreation related tourism usually refers to mountain winter resorts, but also spas, coastal destinations, etc., and summer to the coastal destinations, the mountains, rivers, lakes, etc. There are various physical recreation related activities that can be practised during these seasons. For example, during winter tourists usually practise activities like skiing, cross-country skiing, skating, team sports on snow and ice, etc., and during summer walking, running, mountaineering, water sports, team sports, tennis, horseback riding, etc. (Bartoluci, 2004:22).

Although a distinction was made between various types of sports tourism, it is necessary to emphasise that this paper deals with the development and impacts that only physical recreation related tourism and not competitive sports tourism, has on a destination.

3. RESEARCH ON THE IMPACTS OF THE DEVELOPMENT OF SPORTS TOURISM

The planning of the development of tourism in a certain area is a very complex

zma su velike“, ali „koristi mogu biti popraćene štetnim posljedicama“ (McIntosh & Goeldner, 1986:304). Drugim riječima, u istraživanjima učinaka razvoja turizma na neko područje razmatraju se pozitivni, ali i negativni učinci koje generira razvoj turizma u nekoj destinaciji. Pri tome se uobičajeno razlikuje društvene i ekonomske skupine učinaka. Razmatranje ekonomskih učinaka razvoja turizma dominiralo je do pojave tzv. suvremenih teorija turizma (više o razvoju teorija turizma vidi u Vukonić & Keča, 2001:66-76) kada se „počinju javljati radovi autora izvan ekonomske sfere – sociologa i antropologa najviše – koji donose 'nove vjetrove' u već ustaljena gledišta o posljedicama turističkog razvoja“ (Vukonić & Keča, 2001:71). Daljnji veliki zaokret u razmatranju posljedica razvoja turizma događa se uspostavljanjem veze između ekologije i razvoja općenito, a zatim i turističkog razvoja. Naime, „održivi razvoj vodeća je paradigma s kraja dvadesetog i početka dvadeset i prvog stoljeća. Nastaje kao svojevrsna reakcija na činjenicu da ljudske aktivnosti negativno djeluju na prirodne procese i društvene sadržaje, iako se odvijaju s ciljem razvoja gospodarstva i društva uopće“ (Smolčić Jurdana, 2003:10). Drugim riječima, posljedice koje razvoj turizma ostavlja i na okoliš postaju sastavnim dijelom istraživanja. Tako primjerice, Inskoop (1991:337) navodi kako se u planiranju turističkog razvoja moraju istražiti učinci turizma na okoliš te socioekonomski učinci pri čemu razlikuje između pozitivnih i negativnih. Jednako je i u istraživanjima učinaka razvoja sportskog turizma.

Prema Weed i Bull brojne su sociološke, ekonomske i kulturne prednosti u razvoju sportskog turizma, odnosno eksploitanju povezanosti između sporta i turizma (2004:37). Autori primjerice smatraju kako je u „analiziranju učinaka povezivanja sporta i turizma korisno razmotriti nekoliko mogućih učinaka koje svrstavaju u sljedeće skupine: koristi sudionicima u sportskim uslugama, koristi turistima, zajedničke ko-

process since all possible consequences, that is to say impacts, of its development need to be carefully studied and taken into consideration. Namely, although “socioeconomic benefits from tourism are powerful”, “benefits may be accompanied by detrimental consequences” (McIntosh & Goeldner, 1986:304). In other words when researching the impacts that tourism development has on a certain area, positive as well as negative consequences have to be taken into account. The analysis of the economic impacts of tourism development dominated all through the history until the emergence of the so called contemporary tourism theories (more on the tourism development theories in Vukonić & Keča, 2001:66-76). This is the time when the “papers of the authors outside the economic sphere, mostly sociologists and anthropologists, began to appear. They bring ‘new winds’ to the already existing points of views regarding the consequences of tourism development” (Vukonić & Keča, 2001:71). A further great change in the tourism development theories happened when the connection between ecology and the development was established and later with tourism development as well. It can be said that “the sustainable development is a leading paradigm that developed at the end of the twentieth and the beginning of the twenty-first century. It appeared as a kind of reaction to the fact that, although they are carried out for the purpose of economic and social development, human activities have negative impact on natural and social processes” (Smolčić Jurdana, 2003:10). In other words, the consequences that tourism development has on the environment became an integral part of the scholars’ research. Inskoop (1991:337), for example, states that in the tourism planning process impacts on the environment must be incorporated together with the socioeconomic impacts, either positive or negative. It is the opinion of the author of this paper that the same approach must be used in researching the sports tourism development impacts as well.

risti sudionicima u sportskim uslugama i turistima, ekonomski i razvoj zajednice te negativne aspekte veze između sporta i turizma“ (Weed & Bull, 2004:17). U tom se smislu razmatraju brojne, kako pozitivne, tako i negativne posljedice razvoja sportskog turizma: od mogućnosti uporabe sportskih i turističkih sadržaja od strane turista i lokalnog stanovništva, povećanih mogućnosti za sudjelovanje u sportskim aktivnostima, preko pitanja financiranja ovih sadržaja, mogućnosti ostvarivanja ekonomskih koristi od pružanja sportskih i sportsko-rekreacijskih usluga, pa do negativnih posljedica koje se uobičajeno pojavljuju u obliku utjecaja na prirodne resurse.

Drugim riječima, kada se govori o proučavanju posljedica razvoja sportskog turizma te prednosti i nedostataka za turističku destinaciju koji iz toga proizlaze, kao i u istraživanjima učinaka razvoja turizma općenito, moguće je izdvojiti ekonomske, sociokulturne, zdravstvene učinke te utjecaj na okoliš (vidi Standeven & De Knopp, 1999:167-291). Pri tome su detaljnije istraživani utjecaji velikih sportskih priredbi kao sastavnog dijela sportskog turizma (Turco, Riley & Swart, 2002:53-72; Chalip u Ritchie & Adair, 2004:226-252), ili pak pojedinih vrsta sportskog turizma poput golfa (Palmer u Ritchie & Adair, 2004:117-134), zimskog turizma (Hudson u Hudson, 2003:89-124), avanturističkog turizma (Beedie u Hudson, 2003:203-240), itd.

Iako sport i sportska rekreacija u turizmu vrše, kako društvene, tako i ekonomske funkcije (vidi Bartoluci, 2007:88-89) ovaj će se rad primarno baviti ekonomskim učincima sporta u turizmu koji se promatraju kao izravni te posredni (Bartoluci, 2007:90-91). Prema Bartoluci (2007:90) izravni se ekonomski učinci „ostvaruju u turističkim ili sportskim poduzećima na temelju prodaje sportsko-rekreacijskih usluga“ dok se posredni „manifestiraju kroz nekoliko čimbenika, kao što su:

According to Weed and Bull there are considerable social, economic and cultural advantages to be gained from the exploitation of the sports tourism link (2004:37). For example, these authors find that in “conducting a detailed analysis of the effects of linking sport and tourism it is useful to organise the discussion under the following five headings: benefits to the sports participant, benefits to the tourist, mutual benefits to sports participants and tourists, economic and community development, and negative aspects of the sport-tourism link” (Weed & Bull, 2004:17). Numerous possible positive and negative impacts of sports tourism development are further discussed, ranging from the possibilities of dual use of sporting and tourist facilities (by tourists and local residents) and increased participation opportunities in sporting activities, through the problems of funding, the possibilities for gaining economic benefits from rendering sports and physical recreation related services, and all the way to negative aspects of the sport-tourism link mostly viewed in the form of impacts on natural resources.

In other words, when discussing the research into the consequences of the sports tourism development and positive and negative impacts that arise from them, it is possible to differentiate between economic, sociocultural, health and impacts on the environment (more in Standeven & De Knopp, 1999:167-291). The fields of the sports tourism development impacts that have been researched into more detail are for example, the impacts of mega sporting events as an integral part of sports tourism (see Turco, Riley & Swart, 2002:53-72; Chalip in Ritchie & Adair, 2004:226-252), or certain types of sports tourism like golf (Palmer in Ritchie & Adair, 2004:117-134), winter tourism (Hudson in Hudson, 2003:89-124), adventurism (Beedie in Hudson, 2003:203-240), etc.

Although sport and physical recreation in tourism generate social and economic functions (see Bartoluci, 2007:328) as previously mentioned this paper primarily deals

- motivacija za izbor turističke destinacije,
- produženje turističke sezone,
- prevladavanje sezonskog karaktera turizma,
- povećanje izvanpansionske potrošnje te
- unaprjeđenje raznolikosti i kvalitete turističke ponude i dr.“ (Bartoluci, 2007:90-91).

Rezultati istraživanja mogućih ekonomskih učinaka ljetnog sportskog turizma prikazat će se u poglavlju o analizi potražnje za sportsko-rekreacijskim uslugama u turizmu Istre.

4. PRIRODNO GEOGRAFSKI ELEMENTI I FAKTORI KAO OSNOVA ZA RAZVOJ SPORTSKO-REKREACIJSKOG TURIZMA U ISTRI

Istarski poluotok najveći je jadranski poluotok smješten u sjeveroistočnom dijelu Jadranskog mora. Predstavlja područje koje je s tri strane okruženo morem i dijele ga tri države: Italija (vrlo malen dio), Slovenija (sjeverozapadni dio poluotoka) i Hrvatska kojoj pripada 90% površine poluotoka i to njegov zapadni dio. Većina hrvatskog dijela poluotoka nalazi se u Istarskoj županiji i predstavlja oko 4,98% ukupne površine Republike Hrvatske. Nalazi se na pola puta između ekvatora i sjevernog pola i predstavlja most koji povezuje srednjoeuropski kontinentalni prostor s mediteranskim (Istarska županija, 2005.).

Osnovna komparativna prednost razvoja turizma Istre nalazi se u njezinom povoljnom geografskom položaju. Naime, uz odgovarajuće prometne veze ona predstavlja najbliži izlaz na toplo more za područje Srednje Europe (vidi sliku 1). Ova blizina emitivnih centara predstavlja izuzetnu prednost za položaj Istre s obzirom na činjenicu

with economic impacts of sport in tourism. These can be evaluated either as direct or indirect economic impacts (Bartoluci, 2007:331). According to Bartoluci (2007:331) direct economic effects are “realized in tourism or sports businesses on the basis of selling the sports physical recreation related services” while indirect effects are “manifested through several factors, namely:

- motivation for selecting a particular tourism destination,
- prolonging the tourism season,
- overcoming the seasonal character of tourism,
- increasing extra spending,
- improvement of the diversity and of the quality of a tourism offer, etc.“ (Bartoluci, 2007:331).

The results on the possible economic impacts of summer sports tourism will be discussed in the chapter on the analysis of the demand for physical recreation related services in the tourism of Istria.

4. NATURAL AND GEOGRAPHICAL ELEMENTS AND FACTORS AS BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF SPORTS AND PHYSICAL RECREATION RELATED TOURISM IN ISTRIA

Istrian peninsula is the biggest Adriatic peninsula situated in the north-east part of the Adriatic Sea. It is surrounded by the sea from three sides, and three countries share its surface: Italy (very small part), Slovenia (north-west part of the peninsula) and Croatia. About 90% of the peninsula surface belongs to Croatia and the majority of it is in the Istrian County which represents about 4.98% of the total Croatia's surface. It is situated half way between the Equator and the North Pole, and represents a bridge connecting the Central European continental area with the Mediterranean (Istrian County, 2005).

kako preko 70% međunarodnih turista u Hrvatsku dolazi automobilom.

The main comparative advantage of the development of tourism in Istria lies in its favourable geographical position. With adequate traffic connections it represents the closest exit to the warm sea for Central Europe (see Figure 1). This closeness of the generating tourism markets is a great advantage for Istria since over 70% of international tourists travel to Croatia by car.

Slika 1. Geografski položaj Hrvatske i Istre u Europi

Figure 1. Geographical position of Croatia and Istria in Europe

Izvor: <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=263>, s mreže skinuto u rujnu 2005. godine

Source: <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=263>, retrieved in September 2005

Klimatski uvjeti (prema Istarska županija, 2005.) prisutni na ovome području čine njezinu klimu vrlo povoljnom za turistička kretanja. Priobalno područje karakterizira mediteranska klima koja se postupno mijenja prema unutrašnjosti gdje prelazi u kontinentalnu. Prosječna godišnja temperatura duž sjevernog dijela obale iznosi oko 14°C, a na južnom području i otocima 16°C. Prosječna relativna vlažnost kreće se od 45% do 75% (Ban, 2001:12), što je povoljno s obzirom da tek relativna vlažnost zraka iznad 70% onemogućuje apsorpciju vlage, te otežava čovjekove svakodnevne aktivnosti. Ovo je osobito važno za provođenje sportsko-rekreacijskih aktivnosti. Neke od aktivnosti sportske rekreacije koje se mogu razvijati ovisno o navedenim uvjetima su:

The climate conditions (according to Istarski župan, 2005) of this area make its climate very attractive for tourism travel. Coastal area has the characteristics of the Mediterranean climate, and when going into the inland it gradually changes to the continental type of climate. The average annual temperature along the northern part of the coast is around 14°C, and in the southern part and the islands around 16°C. The average relative humidity is from 45% to 75% (Ban, 2001:12) which is favourable considering that only relative humidity higher than 70% disables the absorption of the humidity and makes everyday activities harder. This is especially important for participation in physical recreation related activities. Some of the physical and recreation activities that

„jedrenje, zmajarenje, tenis i pješaćenje“ (Bilen & Bučar, 2002:889).

Istarski je reljef dosta šarolik. Blago valoviti reljefni oblici uzdižu se prema središnjem dijelu poluotoka i planinskih masiva Ćićarije i Učke na sjeveroistoku. Upravo su ova dva planinska masiva prostorom brojnih programa koji uključuju sportske i sportsko-rekreacijske aktivnosti poput: pješaćenja, zmajarenja, biciklizma, speleologije, *trekkinga* te sportskog penjanja.

Istarska je obala duga oko 539 kilometara (uključujući otoke i otočice), a razvedenija je njezina zapadna obala. Temperatura mora najniža je u ožujku kada se kreće između 9 i 11°C, a najviša u kolovozu s 24°C. More je u ovom području manje dubine nego na južnom Jadranu stoga se prije zagrije, pa i sezona započinje ranije. Kako temperatura mora ljeti nije visoka, pogoduje raznim sportskim i sportsko-rekreacijskim aktivnostima na moru. I ostale su karakteristike mora takve da omogućuju razvoj brojnih sportskih i sportsko-rekreacijskih aktivnosti i to na moru, ali i u moru, poput jedrenja, ribolova, ronjenja, skijanja na vodi, jedrenja na dasci i brojnih drugih atrakcija. Jedna od popularnijih aktivnosti je ronjenje koje je zbog temperatura mora moguće praktično tijekom cijele godine te ne čudi što u Istri ima preko 40 ronilačkih centara. Turistički je najznačajnija rijeka Mirna kao najduža i vodom najbogatija istarska rijeka, a služi za brojne programe poput kajakaštva, vožnje kanuom i sl.

Trećina istarskog poluotoka nalazi se pod šumama što pruža mogućnosti za uređenja izletišta, organiziranja lovnog turizma, ali i brojnih rekreativnih mogućnosti koje proizlaze iz fizioloških funkcija biljnog svijeta (pročišćavaju zrak). Na istarskom području nalazi se i jedan od osam hrvatskih nacionalnih parkova, a to je otočje Brijuni te park prirode Učka.

Nakon razmatranja prirodno-geografskih elemenata i faktora koji predstavljaju osnovu za razvoj sportsko-rekreacijskog turi-

can be developed in conditions presented above are: “sailing, paragliding, tennis, walking” (Bilen & Bučar, 2002:889).

The Istrian relief is quite diversified. Mild and wavy relief shapes rise up towards the central part of the peninsula, to reach their highest point in the North-East, on the mountain massif of Ćićarija and Učka. This part of the county is appropriate for numerous programmes including sport and physical recreation activities such as: walking, paragliding, biking, speleology, trekking and climbing.

The Istrian coastline is about 539 kilometres long (including islands and islets), and the west coast is more indented. The sea temperature is the lowest in March when it ranges between 9 and 11°C, and the highest in August with 24°C. In this part of the Adriatic the sea is not as deep, so that it gets warmer earlier in the year. Therefore, the summer (main) season can begin earlier. Since the sea temperature is not very high during summer, it is favourable for various water sports. Other characteristics of the sea are such that they enable practising of a great number of water sports like, sailing, fishing, scuba diving, water skiing, windsurfing and other attractions. One of the most popular activities is scuba diving which can, because of the favourable sea temperature, be practised during the whole year. So, it is not surprising that there are over 40 scuba diving centres in Istria. In the touristic sense the most important river is Mirna as the longest and the richest river in Istria. It is used for programmes like kayaking, canoeing, etc.

One third of the Istrian peninsula is under forests which makes it possible to set camping sites, organise hunting tourism, and participate in other recreational activities and benefit from physiological functions of flora (air purification). Istrian County boasts one of eight national parks in Croatia, called Brijuni, as well as the nature park Učka.

zma na području Istre, moguće je zaključiti kako Istra obiluje brojnim zanimljivostima koje predstavljaju osnovu za razvoj zaista raznovrsne ponude sporta i rekreacije u razvoju turizma. Većina ih se i koristi upravo u turističke svrhe.

5. SMJEŠTAJNI KAPACITETI KAO OSNOVA ZA RAZVOJ SPORTSKO-REKREACIJSKOG TURIZMA

Istra je danas prema statističkim podacima o smještajnim kapacitetima te broju turista i ostvarenim noćenjima turistički najrazvijenija regija Hrvatske. U Istri usluge smještaja i prehrane turistima pruža oko 155 hotela, 56 apartmana te 41 kamp (Istra, 2006.). Prema zadnjim objavljenim podacima na ovom se području 2005. godine nalazilo gotovo 28% svih soba, apartmana i mjesta za kampiranje te 25% svih vezova Hrvatske (izračun autora prema podacima DZS, 2007:686). Zanimljivo je razmotriti **strukturu smještajnih kapaciteta Istre**. Istarska je županija (područje koje razmatramo kao Istra) jedina primorska županija Hrvatske koja ima više soba i apartmana u kolektivnom nego u privatnom smještaju, što je pozitivno. No, na ovom se području nalazi i najveći broj mjesta za kampiranje. Ova dva oblika smještajnih kapaciteta (privatni i kampovi) predstavljaju komplementarne smještajne objekte koji ne posluju tokom cijele godine. Za daljnji razvoj turizma koji podrazumijeva produženje sezone nužno je mijenjati strukturu ovih objekata. Ovo je osobito izraženo kod sportskog turizma u slučajevima organiziranih sportskih grupa (turista rekreativaca ili sportaša koji sudjeluju u sportskim pripremama) koje ove aktivnosti provode uglavnom u predsezoni ili pak sezoni. To shvaćaju i u Istri te se Master planom razvoja turizma Istre planira povećanje broja postelja u Istri do 2012. godine, ali i smanjenje ovih (komplementar-

After analysing the natural and geographical elements and the factors which are the basis for the development of sports tourism, it can be concluded that Istria is rich in attractions which represent the basis for the development of different types of the sports and physical recreation offer in tourism. The majority are already used for tourist purposes.

5. ACCOMMODATION FACILITIES AS BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF SPORTS AND PHYSICAL RECREATION RELATED TOURISM

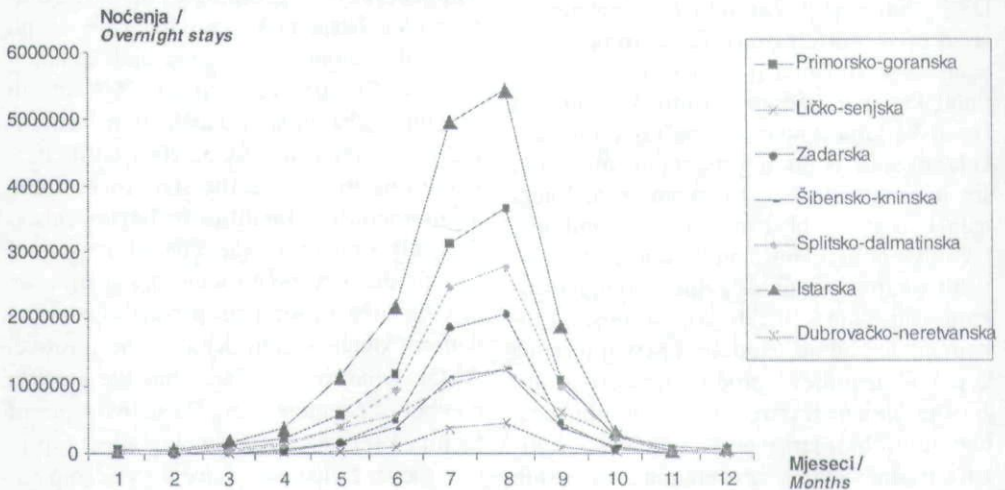
Istria is – according to statistical data on accommodation capacities, the number of tourists and overnight stays – the most developed tourism region in Croatia. About 155 hotels, 56 apartments and 41 camping sites (Istra, 2006) offer food and accommodation services. According to the last available data Istria makes up for 28% of all available rooms, apartments and camping sites in Croatia, as well as 25% of all moorings (the authors' calculations according to the data in CBOS, 2007:686). It is interesting to analyse **the structure of the accommodation facilities in Istria**. This is the only county in the coastal region of Croatia that has more rooms and apartments in collective rather than private accommodation, which is considered to be positive. At the same time this area has the greatest number of camping sites. These two types of facilities (private and camping sites) represent the so called complementary accommodation facilities which are not in function all year round. Further development of tourism that implies extending of the season requires the change in the present structure. This is especially true for sports tourism because organised sports groups (physical preparation of athletes or people who participate in sporting activities on recreational basis) are

nih) smještajnih jedinica (THR, 2003:56). Istra danas u svim smještajnim objektima ima ukupno 257 661 postelja, tj. 28,3% svih postelja Republike Hrvatske (izračun autora prema podacima u DZS, 2007:686). Najveći turistički promet ova regija, kao i ostale primorske županije Hrvatske, ostvaruje ipak u vrijeme ljetne turističke sezone, odnosno ima naglašenu sezonalnost turizma što se može vidjeti iz slike 2.

known to use the shoulder season for their activities. Istrian decision-makers are very well aware of this fact, and the Tourism development master plan for Istria anticipates the increase of the number of beds by the year 2012, and at the same time the decrease of the number of complementary accommodation facilities (THR, 2003:56). Istria has 257 661 beds, that is 28.3% of all available beds in Croatia (the authors' calculations according to the data in CBOS, 2007:686). The majority of tourist arrivals is, however, realised during the summer months just like in all other coastal counties in Croatia. It can, therefore, be concluded that Istria is a seasonal tourism destination, which can be seen from Figure 2.

Slika 2. Struktura ostvarenih noćenja u primorskim županijama Hrvatske po mjesecima u 2005. godini,

Figure 2. The structure of realised overnight stays in coastal counties of Croatia. Data by months, 2005

Izvor: prema priopćenjima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske

Source: according to the first releases of the Central Bureau of Statistics of the Republic of Croatia

6. ANALIZA SPORTSKO-REKREACIJSKE PONUDE U TURIZMU ISTRE

Sastavni dio turističke ponude čini i sportsko-rekreacijska ponuda koja, kao i turistička, mora biti prilagođena zahtjevima i željama korisnika. Na temelju prikupljenih podataka u 21 turističkoj zajednici Istre nalazi se oko 50 sportskih i sportsko-rekreacijskih centara i sportskih dvorana te 10 teniskih centara i klubova. U tim i mnogim drugim sportskim objektima nalaze se brojni sportsko-rekreacijski sadržaji odnosno tereni prikazani u tablici 1.

6. THE ANALYSIS OF THE SPORTS AND PHYSICAL RECREATION RELATED OFFER IN THE TOURISM OF ISTRIA

An integral part of the tourism offer is the physical recreation related offer, which also has to be in accordance with the needs and desires of tourists. Based on the data for 21 Istrian tourist associations, there are about 50 sports and physical recreation related centres and gyms, as well as 10 tennis centres and clubs. In these centres and various other sport facilities numerous physical recreation related programmes can be found (see Table 1).

Tablica 1. Sportski i sportsko-rekreacijski objekti na području Istre

Table 1. Sports and physical recreation related facilities in Istria

Sadržaji <i>Facilities</i>	Broj terena <i>Number of courts</i>
Ukupno teniski tereni / <i>Total tennis courts</i>	400
Ukupno stolovi za stolni tenis (od čega 95% otkrivenih) / <i>Total table tennis tables (95% outdoors)</i>	309
Boćarski tereni / <i>Boccie pitches</i>	78
Tereni za nogomet / <i>Football fields</i>	49
Igrališta za mini golf (18 rupa) / <i>Miniature golf playgrounds (18 holes)</i>	48
Tereni za košarku / <i>Basketball courts</i>	29
Ukupno bazeni (na otvorenom i zatvoreni te sa ili bez morske vode) / <i>Swimming pools total (outdoor, indoor, with or without sea water)</i>	28
Tereni za odbojku na pijesku / <i>Beach volleyball courts</i>	26
Tereni za mali nogomet / <i>Futsal courts</i>	20
Tereni za odbojku / <i>Volleyball courts</i>	19
Tereni za rukomet / <i>Handball courts</i>	19
Polivalentni stadioni i igrališta / <i>Multipurpose stadiums and sports grounds</i>	16
Zračne streljane / <i>Shooting ranges</i>	12
Jahanje / <i>Horseback riding</i>	12
Letenje zmajem, ultralakim letjelicama te uzgonskim padobranom / <i>Paragliding, gliding, sky diving</i>	11
Fitnes centri / <i>Fitness centres</i>	10
Tereni za badminton / <i>Badminton courts</i>	5
Bodybuilding / <i>Body-building gyms</i>	2

Izvor: izračun autora prema podacima iznesenim u brošuri "Istra-sport"

Source: the authors' calculations based on the data in the brochure "Istria-sport"

Ovdje je potrebno napomenuti kako se u tablici 1 nalaze objekti koji su zabilježeni u brošuri „Istria-sport“ i ne obuhvaćaju sve sadržaje u svim hotelima i sportsko-rekreacijskim centrima već samo one koji su željeli biti uključeni u ovu brošuru.

Iz tablice 1 jasno se vidi kako u sportsko-rekreacijskoj ponudi Istre prevladava ponuda **tenisa**, a zatim i **stolnog tenisa**. Možda je zanimljivo razmotriti koliki je udio grada Umaga u ovoj ponudi teniskih terena s obzirom na njegov „teniski imidž“ jer se u Umagu održava ATP turnir i to od 1992. godine. Od 400 teniskih terena raznih podloga u Umagu se nalazi 15% svih terena, dok se više nalazi samo u Poreču i to 17,5%. Zanimljivo je da na području Istre postoji i dosta **boćarskih terena**. Pretpostavka je kako su oni prvenstveno građeni za potrebe lokalnog stanovništva, no, koriste se i u turističke svrhe. Tradicionalni ekipni sportovi poput košarke, nogometa, odbojke, rukometa te malog nogometa nisu izgubili na značaju, a sve češći sadržaj turističkih destinacija postaje i **odbojka na pijesku**. Fitness centri te centri za *bodybuilding* manje su prisutni u ponudi dok sportovi poput jahanja i letenja dobivaju na popularnosti.

Pored sportsko-rekreacijskih objekata prikazanih u tablici 1 postoje još i objekti u kojima se iznajmljuje sportsko-rekreacijska oprema i to bicikli, jedrilice i brojna druga sportsko-rekreacijska oprema, zatim *aquagani* i sl. U Istri se nalazi i **zdravstveni rekreacijski centar**, 9 uređenih **penjališta**, preko 60 ucertanih **biciklističkih staza** te stotine kilometara uređenih **staza za pješaćenje**. Postoji i nekoliko lokacija za igranje *paintball-a* te preko 40 **ronilačkih klubova i centara**. Osim na području nacionalnog parka Brijuni gdje je obnovljen Kupelwieserov **golf teren s 9 rupa** iz 1922. godine, u Istri nema izgrađenih golf terena, već samo nekoliko vježbališta. No, u tijeku je izgradnja prvog profesionalnog **golf kompleksa** (18+9 rupa na 130 ha površine) u blizini Pule. Dva grada koja se ističu po

It is necessary to emphasise that Table 1 contains the facilities presented in the brochure “Istria-sport”, and does not encompass other facilities in hotels and physical recreation centres that were not a part of “Istria-sport” project.

Table 1 clearly shows that the offer of **tennis** and **table tennis** prevails in the sports and physical recreation related offer in Istrian tourism. Perhaps it is interesting to see how many tennis courts are to be found in the town of Umag since the town is the host of an ATP tour since 1992, and has a certain “tennis image”. Out of 400 tennis courts with various surfaces, 15% of all courts are in Umag. Only Poreč has more tennis courts, i.e. 17.5%. Istria has many **boccie pitches**. It can be assumed with certainty that these were built primarily to meet the needs of the residents, but are used by tourists as well. Traditional sports such as basketball, football, volleyball, handball and futsal did not lose its significance, and **beach volleyball** is to be found in tourism destinations more often. Fitness and bodybuilding centres are not as frequent as, for example, sports like horseback riding and paragliding which are becoming more and more popular.

Besides sports and physical recreation related facilities shown in Table 1 there are numerous other facilities for equipment renting, for example, bicycles, sailing boats, and other equipment, aquaguns, etc. Istria also has a **health recreation centre**, 9 **sport climbing facilities**, over 60 mapped bicycle tracks and hundreds of kilometres of walking paths. There are several locations where one can play **paintball**, and over 40 **scuba diving clubs** and centres. Besides the restored Kupelwiesers golf course in Brijuni national park built in 1922, Istria has no other golf courses but several driving ranges. However, arrangements are made for the building of the first professional golf complex (18+9 holes on 130 ha of surface)

ponudi sportsko-rekreacijskih sadržaja su Poreč i Umag.

7. ANALIZA POTRAŽNJE ZA SPORTSKO-REKREACIJSKIM USLUGAMA U TURIZMU ISTRE

U istraživanju potražnje za sportsko-rekreacijskim uslugama u turizmu Istre osnovni je cilj bio saznati bave li se turisti sportsko-rekreacijskim aktivnostima u destinaciji u kojoj provode svoj odmor, koje su to aktivnosti, kako ocjenjuju određene segmente sportsko-rekreacijske ponude te što smatraju da nedostaje u toj ponudi. S ekonomske strane gledano željelo se procijeniti koliko turisti prosječno troše na izvanpansionske, ali i usluge sporta i sportske rekreacije za vrijeme njihova boravka u destinaciji.

U tu je svrhu provedeno primarno istraživanje metodom anketnih upitnika. Polazeći od pretpostavke kako je uloga sporta i rekreacije izraženija u predsezoni nego u sezoni, istraživanje je provedeno u dva dijela i to u travnju i kolovozu 2005. godine. Istraživanjem je obuhvaćeno pet turističkih mjesta, kao i u slučaju istraživanja sportsko-rekreacijske ponude, koja zajednički ostvaruju preko 70% svih noćenja te isto toliko svih dolazaka u Istru. To su Pula, Poreč, Vrsar, Umag te Rovinj. Uzorak se ispitanika sastojao od 400 turista gdje je kontrolnu varijablu predstavljala nacionalnost turista (više o samoj metodologiji vidi Škorić, 2006:88-89).

Primarno područje interesa ovog rada predstavljaju karakteristike tzv. „*sportskih turista*“ i njihove eventualne razlike u odnosu na druge turiste, te je stoga potrebno razgraničiti između ove dvije kategorije ispitanika. To je i učinjeno i to na temelju motiva. Tako se „*sportskim turistima*“ smatraju oni koji su izabrali sportsko-rekreacijske sadržaje kao svoj motiv dolaska u Istru (vidi tablicu 2.).

near Pula. Two towns most known for their physical recreation related offer are the towns of Poreč and Umag.

7. THE ANALYSIS OF THE SPORTS AND PHYSICAL RECREATION RELATED DEMAND IN THE TOURISM OF ISTRIA

The main goal in this part of the research was to find out whether the tourists practise sports in their tourism destination (Istria), what the activities they practise are, how they evaluate certain segments of the sports and physical recreation related offer and if anything is missing from that offer. Economically speaking, the aim was to assess the amount of money tourists spent on extra services, as well as on sport and physical recreation related services during their stay in Istria.

For that purpose a questionnaire was created and a field research was conducted. Based on the assumption that the role of sport and physical recreation is greater in the shoulder season, the research was conducted in two parts – April and August of 2005. The research encompassed the same five towns where the state of the physical recreation related offer was analysed. These were the towns of Pula, Poreč, Vrsar, Umag and Rovinj, since they realise about 70% of all overnight stays and all visits to Istria. The sample consisted of 400 tourists. The control variable was the nationality of the tourists (more on the methodology in Škorić, 2006:88-89).

The primary field of interest in this paper are the characteristics of the so called *sport tourists* and their possible differences in comparison to other tourists. Therefore, two categories of interviewees were identified based on their motivation for travel to Istria. The interviewees that chose the motive of sports and physical recreation for visiting Istria were considered *sports tourists* (see Table 2).

Tablica 2. Motivi dolaska u Istru (u %)

Table 2. Motives for travel to Istria (in %)

Motivi / Motives	Ukupno Total	Travanj April	Kolovoz August
Odmor i relaksacija / Rest and relaxation	79,06	78,13	79,26
Ljepota prirode i krajolika / The beauty of the nature and the scenery	50,41	64,06	47,49
Sportski i sportsko-rekreacijski sadržaji / Sports and physical recreation related offer	34,71	39,06	33,78
Zabava i novi doživljaji / Fun and new experiences	32,78	28,13	33,78
Blizina destinacije / Closeness of the destination	21,76	23,44	21,4
Kulturni sadržaji / Cultural offer	14,05	10,94	14,72
Drugo / Other	6,34	7,81	6,02
Zdravstveni sadržaji / Health related offer	4,96	6,25	4,68
Posao / Business	3,86	6,25	3,34

Izvor: prema istraživanju autora

Najzastupljeniji motiv dolaska turista u Istru je motiv odmora i relaksacije, dok se **sport i sportska rekreacija** nalaze na visokom trećem mjestu i odabralo ga je 34,71% ispitanika. Razgraničenje između zastupljenosti ovog motiva u predsezoni i sezoni nužno je kako bi se ukazalo na značaj ovog oblika turizma u prevladavanju problema sezonalnosti turizma, odnosno na činjenicu kako se njegovim razvojem u određenim destinacijama može utjecati na produženje turističke sezone. Tako je motiv „Sportskih i sportsko-rekreacijskih sadržaja“ u travnju zastupljen iznad, a u kolovozu ispod prosjeka, te je moguće zaključiti kako je *ovaj je motiv zastupljeniji u predsezoni nego u sezoni*. Ovi su podaci iznimno vrijedni za destinacijski menadžment koji bi navedeno morao uzeti u obzir prilikom kreiranja turističke ponude ove destinacije i u budućnosti.

Na temelju izvršene analize **profil „sportskih turista“ Istre** mogao bi se prikazati na sljedeći način. Prema njihovoj nacionalnosti najzastupljeniji su Nijemci (25%), zatim Austrijanci (20%), Talijani (19%), Slovenci (15%), Nizozemci (7%).

The most important motive for all the tourists was the motive of rest and recreation. The motive of **sports and physical recreation** was at the high third place and chosen by 34.71% of all interviewed tourists. The differentiation between the importance of this motive during the main and shoulder season was necessary in order to emphasise its importance in overcoming the problem of seasonality, since this type of tourism can have impact on the extending of the tourist season. As a confirmation, the motive of sports and physical recreation related facilities was more present in April than in August. Therefore, it can be argued that *this motive of travel is more important for shoulder than for the main tourist season*. This type of data is very important for the management of the destination, and should be taken in consideration when creating an offer of this destination in the future.

Analyses on the profile of *sports tourists* in Istria were also made, and will be presented further in the text. According to their nationality the majority of tourists were Germans (25%), then Austrians (20%),

Ostali (Hrvati, Česi, Šveđani, Rusi i Slovaci) zauzimaju udio od 14%. Za njih tek 15,9% ovo je prvi posjet Istri (što je ispod prosjeka!), dok ih je najveći broj u Istri bio više od 6 puta (35,71%). Drugim riječima, ovo su turisti koji poznaju ponudu Istre, a činjenica da se vraćaju navodi nas na zaključak kako su zadovoljni ponudom koju imaju u ovoj destinaciji. Prilikom razmatranja sportsko-rekreacijske ponude Istre ukazano je na činjenicu kako se dva grada (Poreč i Umag) ističu u navedenoj ponudi. Takva je ponuda zanimljiva upravo „sportskim turistima“ te oni svoj boravak u Istri u većini slučajeva provode u Poreču i Umagu (njih 65,87%). Skoro 50% sportskih turista u destinaciji se zadržava 8 i više dana i u Istru su došli u individualnom aranžmanu (71,43%). Radi se o osobama muškog spola (58%) u dobi od 21 do 40 godina (49%), a broj je onih koji imaju srednju te višu i visoku stručnu spremu jednak (45% svakih). Zanimljivo je razmotriti podatke o prosječnoj potrošnji ispitanika koji su prikazani u tablici 3.

Italians (19%), Slovenes (15%), Dutch (7%). Others (Croats, Czechs, Swedish, Russians and Slovaks) make up for 14% of all the interviewed. For 15.9% of the interviewed tourists this was their first visit to Istria (which is below average!), while the majority of tourists has already visited Istria 6 times or more (35.71%). In other words, these are the tourists that are very well acquainted with the offer of Istria. This can lead to the conclusion that they are satisfied with the offer of this destination. As already mentioned, the two towns richest in physical recreation related offer were Poreč and Umag. These two towns were also the most interesting for *sports tourists* since 65.87% of all the interviewed spent their holiday there. Almost 50% of all *sports tourists* stayed in Istria 8 or more days, and they organised their stay by themselves (71.43%). They are usually males (58%), aged 21 to 40 (49%), and have graduated either from high school or a faculty (45 and 45% respectively). Let us analyse the data on the average spending of all the interviewed (Table 3).

Tablica 3. Prosječna dnevna potrošnja u kunama

Table 3. The average daily spending in kuna

	Prosjek ukupno	Prosjek „sportski turisti“	Prosjek „nesportski turisti“
	<i>Total average</i>	<i>Average sport tourists</i>	<i>Average “non- sport tourists”</i>
Ukupna izvanpansionska potrošnja <i>Total extra spending</i>	276,71	285,67	271,62
Potrošnja na sport i rekreaciju <i>Spending on sport and physical recreation</i>	76,66	112,10	67,39
Udio potrošnje na sport i rekreaciju u ukupnoj izvanpansionskoj potrošnji <i>The share of sport and physical recreation spending in total extra spending</i>	27,7%	39,24%	24,81%

Izvor: prema istraživanju autora

Source: according to research by author

Iz tablice se jasno može vidjeti kako je udio potrošnje na sport i rekreaciju u ukupnoj dnevnoj izvanpansionskoj potrošnji najviši upravo kod „sportskih turista“ što je i realno za očekivati budući je pretpostavka kako se oni najviše koriste sportsko-rekreacijskom ponudom destinacije za što plaćaju i određenu cijenu. No, podaci ukazuju i na višu ukupnu izvanpansionsku potrošnju ovih turista u odnosu na druge. Ovdje je nužno napomenuti kako postoji značajna razlika u potrošnji „sportskih turista“ u odnosu na sezonu. Naime, u vrijeme predsezona ova je potrošnja dosta niža od prosjeka. Tako ukupna izvanpansionska potrošnja „sportskih turista“ u travnju iznosi 190 kuna, a u kolovozu preko 300 kuna, dok je potrošnja na sport i rekreaciju niža od prosjeka i u travnju (63,32 kune) i u kolovozu (101,99 kuna). Ovakvo se stanje može objasniti razmatranjem aktivnosti kojima se sportski turisti bave za vrijeme svog boravka u destinaciji (vidi tablicu 4.). U tablici su izdvojeni odgovori samo za prvih šest od ukupno mogućih sedamnaest aktivnosti i to onih koje su u ukupnoj strukturi odgovora zastupljene s više od 30%.

Table 3 clearly shows that the share of spending on sport and physical recreation services in total extra spending during the day is higher with *sport tourists*. This was expected since they are the ones who use physical recreation related facilities and pay a certain fee for that. However, the data also implies higher overall spending of these tourists in comparison to other tourists. Also, there is a difference in the amount spent in a certain type of the season. Namely, the total extra spending is relatively lower than average during the shoulder season, and amounts to 190 kuna in April, and just over 300 kunas in August. At the same time the total amount spent on sport and physical recreation is lower than average spending of *sport tourists* in April (63.32 kunas) and in August (101.99 kunas). This can be explained by the activities these tourists are engaged in during their stay in a destination (see Table 4). Table 4 shows the first six out of the total of seventeen activities included in the research. These were chosen because more than 30% of all the interviewed chose them.

Tablica 4. Sportsko-rekreacijske aktivnosti kojima su se bavili sportski turisti u Istri (u %)

Table 4. The physical recreation related activities practised by tourists in Istria

Sportsko-rekreacijske aktivnosti / Physical recreation related activities	Ukupno / Total	Travanj / April	Kolovoz / August
Kupanje / Swimming	75,4	68	77,2
Tenis / Tennis	49,2	48	49,5
Aktivnosti u prirodi (šetnja, hodanje, jogging, trekking, pješčačenje) / Outdoor activities (walking, jogging, trekking)	46	72	39,6
Biciklizam / Bicycling	34,9	56	29,7
Ostale aktivnosti u / na moru (ronjenje, jedrenje, surfanje, veslanje) / Water sports (scuba diving, sailing, wind-surfing, rowing)	34,1	16	38,6
Sportske igre (nogomet, košarka, odbojka) / Sporting games (football, basketball, volleyball)	30,9	32	30,7

Izvor: prema istraživanju autora

Source: according to research by author

Iz predočenih podataka vidi se kako se najveći broj sportskih turista bavi onim aktivnostima za koje nije potrebno izdvojiti nikakva financijska sredstva, a to su kupanje i aktivnosti u prirodi¹. Ovome možemo pridodati čak i biciklizam koji je dosta zastupljen (naročito u vrijeme predsezone) budući je to aktivnost za koju turisti također ne moraju izdvojiti nikakva sredstva, odnosno bicikl mogu povesti sa sobom. Ako se sjetimo kako više od 70% turista u Istru dolazi automobilom ovo je više nego vjerojatno. Zanimljivo je pogledati strukturu zastupljenosti ovisno o sezoni. Struktura zastupljenosti odgovora u kolovozu jednaka je ukupnoj strukturi no, „sportski“ su turisti u vrijeme predsezone imali nešto drugačije želje. Naime, njima su najzanimljivije aktivnosti bile one u prirodi, zatim kupanje, biciklizam, tenis, sportske igre te ostale aktivnosti u/n na moru. Najveća razlika u zastupljenosti pojedinih aktivnosti u vrijeme predsezone i sezone nalazi se u aktivnostima u prirodi i biciklizmu. Ove su sportsko-rekreacijske aktivnosti daleko zastupljenije u vrijeme predsezone što je zasigurno povezano i s klimatskim uvjetima ove destinacije.

Istraživanja o vrstama aktivnosti kojima se turisti bave za vrijeme svog odmora u destinaciji od iznimne su važnosti za turističku ponudu (vidi primjerice istraživanje WTO & IOC, 2001.). Prema iskazanim podacima destinacijski bi menadžment u planiranju budućeg razvoja turizma morao uzeti u obzir i ove podatke. U ovom bi se slučaju naglasak u predsezoni morao staviti na ponudu biciklizma, aktivnostima u prirodi te tenisa. No, ono što je također važno jesu informacije o tome što turisti smatraju da nedostaje u ponudi destinacije. U slučaju Istre glavna se primjedba odnosi na ponudu golfa. Naime, više od 60% svih ispitanika navodi

It can be seen from Table 4 that the majority of sport tourists practise activities for which no fee is necessary, i.e. swimming and outdoor activities¹. Cycling can also be added to this category of activities (especially during April) since the tourists can bring their own bicycle since more than 70% of tourists arrive to Istria by car. Let us look at the structure of the activities according to the type of season. The activities practised in August were more or less the same as total average, but in April this situation slightly changed. The most interesting activities during that period were outdoor activities, then swimming, Cycling, tennis, sporting games and other water sports. The biggest difference in the share of activities in various periods belongs to outdoor activities and bicycling. The latter are more present during the shoulder season which is most likely connected with the climate conditions.

The research on the type of activities the tourists practise during their stay in a destination is of a great importance for destinations (for example, see the research by WTO & IOC, 2001). The results of that kind of studies can be used by destination management in planning of future tourism development. In this case, for example, when shoulder season is in question, the emphasis should be on creating the conditions for bicycling, outdoor activities and tennis. However, the information on what tourists believe to be missing in the destination is also important, and in the case of Istria this is mostly golf. Namely, over 60% of the interviewed stated that Istria has everything when physical recreation offer is concerned. At the same time those who believe this offer should be completed with additional activities state that this activity is

¹ Pod aktivnostima u prirodi u ovom radu podrazumijevaju se sljedeće aktivnosti: šetnja, hodanje, jogging, trekking, pješačenje.

The term outdoor activities in this paper refers to following activities: walking, jogging, trekking

kako Istra u segmentu sportsko-rekreacijske ponude ima sve, no od onih koji ipak smatraju kako ponudu treba nadopuniti nekim sadržajima, smatraju kako je to sadržaj golfa (8,3% ispitanika). „Sportskim turistima“ više nedostaje golf jer njih 12,7% navodi kako on nedostaje u ponudi, dok to isto misli nešto manje od 6% „nesportskih turista“. Činjenica kako najveći broj ispitanika smatra kako Istra ima sve kada je u pitanju ponuda sporta i rekreacije bi nas mogla navesti na zaključak da su turisti jako zadovoljni ovom ponudom. Je li tome tako razmotrit će se u nastavku.

golf – 8.3% of all the interviewed. *Sport tourists* miss golf more, since 12.7% of them said golf is missing, which is true for less than 6% of “non-sport tourists”. The fact that the majority of the interviewed believe Istria has everything when physical recreation offer is concerned could lead to the conclusion that they are very satisfied with this offer. Whether this holds true will be analysed next.

Tablica 5. Zadovoljstvo pojedinim segmentima sportsko-rekreacijske ponude

Table 5. The satisfaction with certain segments of the sports and physical recreation related offer

Segmenti ponude / Segments of the offer	Ukupno / Total	„Sportski turisti“ / Sport tourists
Raznovrsnost sportsko-rekreacijskih sadržaja / <i>Diversity of sport and recreational offer in the destination</i>	4,03	4,17
Kvaliteta pruženih usluga sporta i rekreacije / <i>The quality of the utilised services of sport and recreation</i>	3,98	4,10
Cijena pruženih usluga sporta i rekreacije / <i>The price of the utilised services of sport and recreation</i>	3,65	3,82
Ponuda sadržaja sporta i rekreacije u usporedbi s destinacijom koju su ispitanici posjetili prije Istre / <i>The offer of sport and recreation in comparison with the last destination you visited before Istria</i>	3,77	4,08
“Value for money” ponuđenih usluga sporta i rekreacije / “Value for money” (relation between price and quality) of offered sport and recreational services	3,76	3,92

Izvor: prema istraživanju autora

Source: according to research by author

Ispitanici su u prosjeku najzadovoljniji raznovrsnošću ponude sportsko-rekreacijskih sadržaja. Taj je segment sportsko-rekreacijske ponude dobio najvišu prosječnu ocjenu i to ocjenu 4,03 (tablica 5). No, ona znači da su zadovoljni ovom ponudom (ocjena 4 označavala je zadovoljan, a ocjena 5 jako zadovoljan), što ne bi smjelo biti zado-

The interviewees were satisfied the most with the diversity of the offer. This was evaluated with an average of 4.03 (see Table 5), meaning that the tourists were satisfied (grade 4 meant satisfied, and grade 5 meant very satisfied) which should not be satisfactory for the suppliers. All other segments of physical recreation offer were lower in

voljavajuće za ponuđače. Jedino je ocjena za raznovrsnost ponude na nešto višoj razini od „zadovoljan“, dok su sve druge ocjene pojedinih segmenata sportsko-rekreacijske ponude niže. Ono što se može smatrati pozitivnim je činjenica kako su „sportski turisti“ iznadprosječno zadovoljni svim pojedinim segmentima sportsko-rekreacijske ponude, a oni su ustvari „pravi“ korisnici ovih sadržaja. U isto vrijeme ovi su turisti najmanje zadovoljni sa cijenom, a posljedično i odnosom cijene i kvalitete ponuđenih usluga sporta i rekreacije.

S obzirom na iznesene rezultate istraživanja može se zaključiti kako destinacije pored direktnih koristi od razvoja sportskog turizma, još veće učinke mogu očekivati na temelju tzv. posrednih ekonomskih učinaka sporta u turizmu. Oni se očituju u motivaciji za izbor turističke destinacije, produženju turističke sezone, prevladavanju sezonskog karaktera turizma, povećanju izvanpansioniske potrošnje te unaprjeđenju raznolikosti i kvalitete turističke ponude i dr. (Bartoluci u Bartoluci, Čavlek i suradnici, 2007:90-91).

8. PRIJEDLOG PROGRAMA RAZVOJA SPORTSKO-REKREACIJSKOG TURIZMA ISTRE

Na temelju iskazanih rezultata istraživanja prirodno-geografskih uvjeta, sportsko-rekreacijske ponude i karakteristika potražnje, moguće je dati i prijedlog programa daljnjeg razvoja sportsko-rekreacijskog turizma u Istri.

Prirodno-geografski uvjeti pokazali su kako klima Istre omogućuje provođenje raznih sportsko-rekreacijskih aktivnosti. Ovo područje ima izvrsne mogućnosti za razvoj sportova, kako pod vodom, tako i na vodi (jedrenje, ronjenje, jedrenje na dasci, itd.), ali isto tako i na kopnu počevši od šetnji, preko biciklizma te planinarenja. Geomorfološki resursi omogućuju razvoj sportova poput planinarenja, zmajarenja, speleolo-

grade. The positive fact is that the *sport tourists* were satisfied with all the segments of this offer above the average, and they are the real consumers of these activities. *Sport tourists* were the least satisfied with the prices, and therefore with the relation between the price and quality.

Taking into consideration all the results presented, it can be concluded that destinations realise economic benefits from developing sports tourism directly, but even more indirectly. These benefits arise from the motivation for selecting a particular tourism destination, extending of the tourism season, overcoming the seasonal character of tourism, increasing extra spending, and improving the diversity and the quality of a tourism offer, etc. (Bartoluci in Bartoluci, Čavlek and associates, 2007:331).

8. PROPOSAL FOR THE SPORTS AND PHYSICAL RECREATION RELATED TOURISM DEVELOPMENT IN ISTRIA

Based on the results of the analysis concerning natural and geographical condition, physical recreation related offer and the characteristics of the demand, a proposal on further development of physical recreation related tourism in Istria can be given.

Natural and geographical conditions showed that the Istrian climate enables the practising of various types of physical recreation activities. This area has excellent possibilities for the development of water sports (sailing, scuba diving, wind-surfing, etc.), but also activities on the land, for example, walking, bicycling, mountaineering. Geomorphological resources are favourable for the development of sports such as mountaineering, paragliding, speleology, trekking, etc. One third of the peninsula is covered with forests which makes it possible to set camping sites, organise hunting expeditions, and numerous other recreational ac-

gije, *trekkinga* i sl. Jedna trećina poluotoka nalazi se pod šumom koje pružaju mogućnosti uređenja izletišta, organiziranja lovnog turizma, ali i brojnih drugih rekreativnih mogućnosti koje proizlaze iz fizioloških funkcija biljnog svijeta (pročišćavaju zrak) poput šetnji, *trekkinga*, biciklizma. Istra je vrlo dobro iskoristila svoje prirodno-geografske potencijale u razvoju sportsko-rekreacijske ponude u turizmu. Svaki od prikazanih elemenata već se iskorištava u turističke svrhe što se može vidjeti iz prikaza sportsko-rekreacijske ponude.

U ponudi sportsko-rekreacijskih objekata **najzastupljenija je ponuda teniskih terena**. Slijede stolovi za stolni tenis, boćarski tereni, igrališta za mini golf, tereni za ekipne sportove (nogomet, košarka, odbojka na pijesku, mali nogomet, odbojka, rukomet), bazeni, streljane, lokacije za jahanje, letenje zmajem, fitnes centri te tereni za badminton i centri za *bodybuilding*. Pored navedenog postoji i nekoliko lokacija za *paintball*, više od 40 ronilačkih centara te jedan golf teren na Brijunima. Izuzetna važnost pridaje se biciklizmu te postoji preko 60 ucrtanih biciklističkih staza i kilometri staza za šetnje.

Prema rezultatima istraživanja potražnje, turisti u Istru dolaze prvenstveno zbog **odmora i relaksacije** (79%), zatim **ljepote prirode i krajolika** (50%) te **sporta i rekreacije** (35%). Već se iz ovoga može vidjeti kako se *Istra na svojim emitivnim turističkim tržištima pozicionirala i kao destinacija sportskog turizma*. Naime, ovaj je motiv na trećem mjestu po zastupljenosti dolazaka u Istru, a to potvrđuje i velika razvijenost sportsko-rekreacijske ponude koja je prikazana ranije.

No, je li razvijena adekvatna sportsko-rekreacijska ponuda? Aktivnost koja prednjači u broju sudionika jest **aktivnost kupanja** koju je prakticiralo preko 75% ispitanika. Istra je ipak prije svega morska destinacija te je primat ove aktivnosti sasvim razumljiv. Slijede aktivnosti u prirodi, tenis, ostale aktivnosti na vodi i pod vodom

activities since the physiological characteristics of flora (air purification) allow this, for example, walking, trekking, bicycling. Istria has used its natural and geographical advantages very well in creating the recreational offer in tourism. Each of the elements mentioned is already used for tourism purposes which can be seen when analysing the sports and physical recreation related offer.

In this offer the most present are tennis courts, followed by table tennis, boccie pitches, miniature golf playgrounds, team sports grounds (football, basketball, beach volleyball, futsal, volleyball, handball), swimming pools, shooting ranges, horseback riding locations, paragliding, fitness centres, badminton courts and body-building locations. Besides that there are several locations for paintball, over 40 scuba diving centres and one golf course at Brijuni national park. Very important is bicycling, and there are over 60 mapped kilometres of bicycle and walking trails.

According to the demand research results, Istria is a destination primarily visited for the purpose of **rest and relaxation** (79%), followed by the **beauty of the nature and scenery** (50%) and **sport and physical recreation related offer** (35%). This very short analysis tells us that Istria has already *positioned itself as a destination for sports tourism on the tourism generating markets*. This motive is the third on the list of motives for travel to Istria, and there is already a very well developed offer of this kind.

But the question remains whether this is an adequately developed physical recreation related offer? **Swimming** is the most popular activity since it was practised by over 75% of all the interviewed. Since Istria is primarily a coastal destination, the choice of this activity is understandable. The activities that follow are outdoor activities, tennis, water sports and bicycling. It can be concluded that **the choice of the sporting ac-**

te biciklizam. **Možemo vidjeti kako bavljenje sportsko-rekreacijskim aktivnostima odražava stanje ove ponude.** Naime, već je spomenuto kako u sportsko-rekreacijskoj ponudi na prvo mjesto dolaze teniski tereni, a veliki se naponi ulažu u izgradnju šetnica te biciklističkih staza, što se pokazuje opravdanim s obzirom da su upravo to aktivnosti kojima se turisti bave. Ipak se mora naglasiti kako je i u ovoj ponudi potrebno izvršiti određene prilagodbe. Naime, u želji za produženjem turističke sezone i ovu je ponudu nužno uskladiti s uvjetima koji vladaju u vrijeme predsezone (prije svega klimatski uvjeti). Primjerice, potreban je veći broj natkrivenih teniskih terena što bi pružilo mogućnosti i za eventualnu organizaciju turnira.

Više od 8% svih ispitanika smatra da u sportsko-rekreacijskoj ponudi nedostaje ponuda golfa. S obzirom da u Istri postoji tek jedno golf igralište i to na Brijunima, potrebno je složiti se s ovim segmentom ispitanika i ukazati na nužnost izgradnje golf igrališta i na drugim područjima. Ovo osobito stoga što su i turisti iskazali zainteresiranost za ovakvu vrstu ponude. Golf se kao aktivnost u turizmu pojavljuje na najrazvijenijim turističkim područjima, a to je u Hrvatskoj Istra. Prisutnost gotovo svake druge sportsko-rekreacijske ponude upućuje na nužnost razvoja programa kao što je golf.

Prostora za poboljšanje postoji i na području načina realizacije ove ponude. Ispitanici su bili najmanje zadovoljni cijenom te odnosom cijene i kvalitete za pružene usluge, što bi trebalo promijeniti. Ovdje se ne misli kako je nužno sniziti cijene ovih usluga, već poboljšati omjer cijene i kvalitete. Turisti moraju dobiti osjećaj kako su za određenu cijenu dobili i više nego su platili. Prosječna potrošnja na usluge sporta i rekreacije iznosi 76,66 kuna, dok je kod „sportskih turista“ ona dosta viša i na razini je od 112,10 kuna. Iako ovi turisti u prosjeku troše više na aktivnosti sporta i rekreacije, ipak su najmanje zadovoljni cijenom te odnosom cijene i kvalitete. Da je odnos ci-

activities done reflects the present offer. As already mentioned, Istria is the richest in tennis courts and efforts have been made to build walking paths and bicycle trails. This seems justifiable since those are the activities mostly practised by tourists. However, certain adjustments are needed. In order to extend the season this offer needs to be adjusted with conditions prevailing during the shoulder season (mostly climate conditions). For example, more indoor tennis courts are needed. This would also create opportunities for organising the tournaments.

More than 8% of all the interviewed find that golf is missing in physical recreation related offer. Since there is only one golf course on Brijuni, the interviewees are right. New golf courses are necessary in other parts of Istria as well. This is especially important since the tourists have shown their interest in this type of offer. Golf as an activity in tourism appears in the most developed regions, and Istria is the most developed tourism region in Croatia. Almost every other sport-specific offer is already developed which points to the golf programmes being next to develop.

There is still room for the improvement concerning the realisation of physical recreation related offer. The interviewees were the least satisfied with the prices and the relation between prices and quality, which has to be changed. This does not mean lowering the prices, but improving the relation between price and quality. The tourists need to feel that they have gained more than they had paid for. The average daily spending on the services of sport and physical recreation amounts to 76.66 kuna, but was higher in the case of *sport tourists* and amounts to 112.10 kuna. Although these tourists spend more on the activities of sport and physical recreation, they are the least satisfied with the relation between the price and the quality of these services. If this relation were better, maybe they would pay even more for

jene i kvalitete viši, možda bi za ove usluge plaćali i puno više. Ipak, na potrošnju utječe i vrsta aktivnosti kojima se turisti bave, a to su prije svega kupanje i aktivnosti u prirodi za koje se ne naplaćuje naknada. Uzme li se u obzir činjenica kako najveći broj ispitanika smatra kako nedostaje ponuda golfa, ova potrošnja bila bi veća da se golf, kao relativno skup sport, uključi u ovu ponudu.

9. ZAKLJUČAK

Sve veći broj receptivnih turističkih zemalja u svoje razvojne planove turizma uključuje tzv. specifične oblike turizma poput nautičkog, zdravstvenog, vjerskog ili pak sportskog. Na taj način oni postaju predmetom proučavanja brojnih znanstvenih disciplina, a jedno od najčešćih pitanja s kojim se znanstvenici, ali i brojni drugi turistički djelatnici, sve više susreću je pitanje koje su, u stvari, mogućnosti, i to prije svega prednosti, za razvoj pojedinih specifičnih oblika turizma na nekom području.

Cilj je ovog rada bio izvršiti analizu te istražiti mogućnosti za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma kao jednog od specifičnih oblika turizma i to na području najrazvijenije turističke regije Hrvatske, odnosno Istre. Kao takva, Istra predstavlja izvrsno područje za analizu jer se na njezinom primjeru može ukazati na prednosti, ali i nedostatke, razvoja ovog oblika turizma na čemu se mogu temeljiti modeli za njegov razvoj i u drugim primorskim područjima Hrvatske. Pri tome treba napomenuti kako ne postoji jednoobrazan model razvoja sportsko-rekreacijskog turizma koji se može primijeniti na svakom području jer oblici sportsko-rekreacijskog turizma koji se mogu razvijati na nekom području ovise prvenstveno o prirodno-geografskim karakteristikama tog prostora, kao i o preferencijama turista u turističkoj destinaciji na što je ukazano i u ovom radu.

Istraživanje je pokazalo kako se temeljne prednosti u razvoju sportskog turi-

these services. However, the amount of money being spent is influenced by the type of activity being done. These are mostly swimming and outdoor activities which do not require paying any fees. Since the majority of tourists find golf to be missing from this offer, this spending would be higher if golf were to be included in the offer as well.

9. CONCLUSION

More and more receiving tourism countries include special interest tourism like nautical, health, religion or sports tourism, in their development plans. In this way these types of special interest tourism become the study field for the scholars. One of the main issues studied by the scholars, and numerous tourism workers is the question of what the possibilities, mainly benefits, for the development of these types of tourism in a certain destination are.

The main aim of this paper was to analyse the possibilities for the development of physical recreation related tourism in Istria, the most developed tourism region in Croatia. As such, Istria represents an excellent example for the analysis since all the advantages as well as disadvantages for the development of this type of tourism can be seen. This analysis can represent the basis for the models of the development of sports and physical recreation related tourism in other parts of coastal Croatia as well. Naturally, there is no universal recipe for every destination and each destination has to take into account its own natural and geographical conditions, as well as the preferences of tourists visiting their destination, which was shown in this paper.

The research showed that the main advantages for developing a physical recreation related tourism in a destination can be found in indirect economic effects reflected in the motivation for selecting a particular tourism destination, extending of the tourist

zma na nekom području nalaze u posrednim ekonomskim učincima sporta u turizmu koje se očituju u motivaciji za izbor turističke destinacije, produženju turističke sezone, prevladavanju sezonskog karaktera turizma, povećanju izvanpansionske potrošnje te unaprjeđenju raznolikosti i kvalitete turističke ponude i dr.

Iako se ne može reći kako se rezultati ovog istraživanja mogu primijeniti na sve turističke regije Hrvatske, oni su ipak indikativni za ona područja koja imaju slične karakteristike ponude i potražnje kao što ih ima Istra. I na kraju, nužno je napomenuti kako je razvoj sportsko-rekreacijskog, ali i svakog drugog specifičnog oblika turizma, potrebno uskladiti sa ukupnim razvojnim planovima turizma određenog područja i to respektirajući, kako komparativne prednosti područja (poput prirodno-geografskih karakteristika), tako i ocjenu ekonomske vrijednosti njegova razvoja. Sportsko-rekreacijski se turizam na nekom području ne može razvijati samostalno. On se mora „naslanjati“ na sve ostale oblike turizma s kojima je u komplementarnom odnosu poput nautičkog, kulturnog, izletničkog, agroturizma i sl.

LITERATURA - REFERENCES

Ban, D. (2001.). *Uloga i značaj cesta u turističkoj valorizaciji Istre*. (Magistarski rad.) Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Bartoluci, M. (1985.). *Ocjena ekonomskih efekata sportske rekreacije u turizmu s posebnim osvrtom na Jadranski turizam Jugoslavije*. (Doktorska disertacija). Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Bartoluci, M. (2004.). Ekonomski učinci sporta u turizmu. U M. Bartoluci (ur.), *Zbornik radova Međunarodnog znanstvenog skupa "Menedžment u sportu i turizmu"*, Zagreb, 2004., "Sport u turizmu" (str. 22-27).

Bartoluci, M. (2004.). Odnos turizma i sporta. U M. Bartoluci (ur.), *Zbornik radova Međunarodnog znanstvenog skupa "Mene-*

season, overcoming the seasonal character of tourism, increasing extra spending, and improving the diversity and the quality of the tourism offer, etc.

Although the results of this research cannot be applied to all tourism regions in Croatia, they can be very indicative for areas having similar offer and demand characteristics such as Istria. And finally, we emphasise the fact that the development of physical recreation related tourism, as well as every other type of special interest tourism, needs to be coordinated with overall development plans, respecting the comparative advantages that a destination has (like natural and geographical conditions) as well as respecting the economic evaluation of its development. Physical recreation related tourism cannot be developed independently in a destination. It has to "lean" on other complementary types of tourism such as nautical, cultural, excursion, agri tourism, etc.

džment u sportu i turizmu", Zagreb, 2004., "Sport u turizmu" (str. 11-21).

Bartoluci, M. (2007.). Ekonomska osnova razvoja sporta u turizmu, U M. Bartoluci, N. Čavlek i suradnici: *Turizam i sport – razvojni aspekti / Tourism and sport – aspects of development* (85-93). Zagreb: Školska knjiga.

Beedie, P. (2003.). Adventure Tourism. In: S. Hudson (Ed.), *Sport and Adventure Tourism* (pp. 203-240). New York: Hawrth Hospitality Press

Bilen, M. & Bučar, K. (2002.). The advantages and limitations of the development of sports-recreational tourism on the coast of Croatia. U D. Milanović i F. Prot (ur.), *Zbornik radova 3. međunarodne znanstvene*

konferencije, Opatija, 2002., "Kinesiology new perspectives" (887-891).

Chalip, L. (2004.). Beyond Impact: A General Model for Sport Event Leverage. In: B.W. Ritchie, D. Adair (eds.), *Sport Tourism: Interrelationships, Impacts and Issues* (pp.226-252). Channel View Publications.

DZS (2007.). Statistički ljetops Republike Hrvatske 2006. Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.

Gibson, H. (2003.). Sport Tourism: An Introduction to the Special Issue. *Journal of Sport Management*, 17, 205-213.

Hudson, S. (2003.). Winter Sport Tourism. In: S. Hudson (Ed.), *Sport and Adventure Tourism* (pp. 89-124). New York: Hawrth Hospitality Press

<http://www.istra-istria.hr/index.php?id=263>, s mreže skinuto u rujnu 2005. godine.

Inskeep, E. (1991.). *Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach*. New York: Van Nostrand Reinhold.

Istarska županija (2005.). <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=263>, s mreže skinuto 2. rujna 2005.

Istra (2006.). <http://www.istra.com/katalog/katalog/index.asp?j=cro>, s mreže skinuto u veljači 2007.

Kesar, O. (2007.). Specifični oblici turizma kao nositelji održivog razvoja destinacije, U M. Bartoluci, N. Čavlek i suradnici: *Turizam i sport – razvojni aspekti / Tourism and sport – aspects of development* (50-56). Zagreb: Školska knjiga.

McIntosh, R.W. & Goeldner, C.R. (1986.). *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*. (Fifth edition). New York: John Wiley & Sons, Inc.

Palmer, C. (2004.). More Than Just a Game: The Consequences of Golf Tourism. In: B.W. Ritchie, D. Adair (eds.), *Sport Tourism: Interrelationships, Impacts and Issues*

(pp.117-134). Channel View Publications.

Priopćenja Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske.

Smolčić Jurdana, D. (2003.). *Prednosti i ograničenja primjene koncepcije održivog razvoja turizma*. (Doktorska disertacija). Sveučilište u Zagrebu: Ekonomski fakultet.

Standeven, J. & De Knop, P. (1999.). *Sport Tourism*. Champaign: Human Kinetics.

Studzieniecki, T. (2003.). Sports tourism model – a compromise between social needs and marketing demands. U P. Keller, T. Bieger (ur.), *Publication of the AIEST, 53rd Congress, Athens, Greece, 2003.*, "Sport and Tourism". St-Gallen: E-Druck AG.

Škorić, S. (2006.). *Razvoj sportsko-rekreativnog turizma na području Istre*. (Magistarski rad). Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

THR (2003.). *Master plan razvoja turizma (2004. – 2012.) Istra*.

Turco, D. M., Riley, R. & Swart, K. (2002.). *Sport tourism*. Morgantown: Fitness Information Tehcnology, Inc.

Vukonić, B. & Čavlek, N. (ur.) (2001.). *Rječnik turizma*. Zagreb: Masmedia.

Vukonić, B. & Keča, K. (2001.). *Turizam i razvoj*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.

Weed, M. & Bull, Ch. (2004.). *Sports tourism – participants, policy and providers*. Burlington: Elsevier Butterworth-Heinemann.

WTO & IOC (2001.). *Sport activities during the outbound holidays of the Germans, the Dutch & the French*. Madrid: WTO i IOC.

Primljeno: 17. listopada 2007.

Prihvaćeno: 7. siječnja 2008.

Submitted: 17 October 2007

Accepted: 7 January 2008

Copyright of Acta Turistica is the property of Acta Turistica and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.